

רמה של גנרלים, רמה של קפטנים

משרדי "המוקד" במזרח ירושלים. אחת הסונות ביקשה לשווא רשיון ביקור לאחותה מירדן, כדי שזו תבקר אחות נוספת, חולה סופנית

למרות הסכם אוסלו, לא זו בלבד שהפרות של זכויות האדם בגדה המערבית לא הצטמצמו, בכמה תחומים הן אף גברו. זו תמצית הרו"ח האחרון של "המוקד להגנת הפרט", עמותה ישראלית שמשרדיה במזרח ירושלים עריין מוצפים בפונים

מאת יוסף אלגוי

מי שמבקר במשרדי "המוקד להגנת הפרט", השוכנים ברחוב אבו עובייד 4 מספר 4 במזרח ירושלים, מופתע למראה מספרם הרב של נשים וגברים פלשתינאים תושבי השטחים, הממתינים בחדר ההמתנה לתורם. גם עתה, מתברר, רב מספר הפונים לעמותה הישראלית הזאת. הם באים למשרדיה כדי להגיש קובלנות בעניינים שבהם, לדעתם, השלטון הישראלי פוגע בזכויותיהם, ומקווים שאנשי "המוקד" יצליחו להתגבר על הקשיים שמערימים בפניהם נציגי השלטון.

התמונה הזאת משתקפת ברו"ח האחרון של "המוקד להגנת הפרט". "בשעה שאנחנו מקדמים בברכה את תחילת הפיוס בין העינים הפלשתיני והישראלי, 'המוקד להגנת הפרט' מצטער לרווח שנמשכות הפרות של זכויות האדם של פלשתינאים בגדה המערבית, ובכמה תחומים חל אף גידול במספר התלונות". זו תמצית הרו"ח של העמותה, שהוקמה ב-1988 והיום פועל בה צוות של 11 עובדים בשכר.

העמותה - הפועלת בתיאום עם פרויקט הנשים למען זכויות האדם בשכם, עם "אל חק" ברמאללה, "כצלם" בירושלים וארגונים אחרים - מעסיקה עורכי דין המייצגים את תה כבתי משפט ולפני מוסדות השלטון, וגם בשטח. היא ממומנת על ידי ארגונים בינלאומיים - בהם הקרן החדשה לישראל וקרן פורר - ועומדת בראשה ד"ר לוטה זלצברגר, שהיתה סגניתו של טדי קולק, ראש עיריית ירושלים לשעבר.

עיקר התלונות המגיעות ל"מוקד" נוגעות להתערבות ביורוקרטית מצד השלטון בהשגת היתרים למיניהם, כמו היתר כניסה לירושלים המזרחית ולישראל - כמי יחד בימי סגר, אישורי יציאה לחו"ל, איחוד משפחות חצויות, ביקורי משפחה בשטחים, שינויי מעון לקבלת מידע על בני משפחה עצורים ואיתורים. לטיפול בתלונות על אלפי מות מצד מתנחלים, וכדומה.

"מאז פתח הסכם אוסלו, אנו חשים שכ"מה של ההייררכיה הבכירה, של הגנרלים, יש אוזן קשבת לצרכיהם של התושבים, אך ברמה של הקפטנים המקומיים לא חל כל שיפור", אומרת מנהלת "המוקד", דליה קרשטיין. "ארובה - במקומות מסוימים אף החמיר המצב. הקפטנים ממשיכים להתערב בתושבים". בתגובה אומרת דוברת לש"כ מתאם הפעולות בשטחים, סרן בעניק ישרון, כי המתאם, האלוף רני רוטשילד, שלפניו הביאה את תלונות "המוקד", קבל על שמידע זה אינו מובא לידיעתו.

בהוה, אומרת קרשטיין, חלק ניכר מהתלונות נובעות מהקשיים שגורמים הסגרים המוטלים תכופות על השטחים ומשביע את חיי היוםיום של הפלשתינאים. בעניק נפגעים אלה בקרב תושבי הגדה החיביים להיכנס לירושלים המזרחית ולישראל לשם עבודה, לימודים או ניהול עסקים, קבלת טיפול רפואי, תפילה במקומות הקדושים לאיסלאם או לצורות; או אנשים שבני זוגם מתגוררים בירושלים, וכדומה. לטענת אנשי "המוקד", השלטונות ברמה המקומית מקשים על מתן אישורי כניסה לירושלים המזרחית

זרחית ולישראל. במקרים מסוימים הם מספקים לאחד מבני זוג אישור כניסה בלי אישור לינה, וכך הם מפרידים בין השניים. השלטונות, מתלוננים כעמותה, גם אינם מיידיעים את התושבים על הקלות או שינויי קריטריונים לקבלת אישורי יציאה, ואף אינם מספקים מידע ל"מוקד", המוכן לפרסם זאת בעיתונות הפלשתינית על חשבונם.

תגובת דוברת לשכת מתאם הפעולות בשטחים: "אני עצמי מעבירה את המידע הזה לטלוויזיה ולרדיו בשפה הערבית, כדי שישדרו אותו לתושבים".

בחדש יולי פנה ה"מוקד" למינהל האו"ם כי בגדה בתוכי סטטיסטי, שבו פירט את סוגי הקשיים, הטרטורים והסחבת שהם מנת חלקם של בני משפחות חצויות, המבקשים רשיונות לאיחוד משפחות. בתשובתו טוען עוזר ראש המינהל, סרן אביב פיגל, שתלונות העמותה "חוטאת לאמת". אנחנו עדיין מרברים על יציאה לירושלים של מי שאין לו זכות מוקנית לכך, ולכן זכותו - ויתרה מכך, אף חובתו - של המינהל האזרחי לבצע את כל הבריקות שהוא חושב לנחוץ קודם למתן תשובה לפניותיהם".

כדוגמה מביאה קרשטיין את מקרהו של איברהים עראווי זכריה, תושב בית לחם, המבקש זה זמן רב היתר כניסה קבוע לירושלים המזרחית, שבה מתגוררת אשתו ואשר בה הוא מועסק כמורה בבית הספר "אל איתאם". עד הטבח בחברון היה בידי זכריה היתר כניסה לירושלים עם לינה, אך למחרת הטבח סירבו השלטונות להנפיק לו היתר דומה. באמצע חודש אוגוסט פנה ה"מוקד" ללשכת מתאם הפעולות בשטחים בבקשה להעניק לזכריה רשיון כניסה לירושלים. שבעיים מאוחר יותר התקבלה תשובה ראשונה, חתומה בידי סג"מ אילן כסטר מלשכת המתאם בשטחים, שבה נאמר כי מבריקה ראשונות שערך, "נמצא שהגרון מנוע", וכי מטעמי ביטחון, אין בסמכותי לציין את

סיבת המניעה". כמכתב נוסף ששיגר בחודש ספטמבר הודיע סג"מ שכטר, כי בשל חוות דעת של לית של השב"כ, "לא נוכל לאשר את הבקשה". חורש לאחר מכן הוגשה עתירה לבג"ץ. אולם עוד בטרם התקיים הדיון בבג"ץ, הודיעה פרקליטת המדינה ל"מוקד" שזכריה יוכל לקבל אישור כניסה לישראל. אך למרות הודעת המדינה, כאשר ניגש זכריה למינהל האזרחי בבית לחם, שוב נתקל בסירוב בטענה שעניינו הוחזר לשב"כ. הפ"רשה לא תמה איפוא.

מאז כבשה ישראל את השטחים לפני 27 שנים קיימת בעיית איחוד המשפחות, בעיקר משפחות חצויות, שבהן אחר מבני הזוג הוא תושב השטחים והשני תושב חוץ. בעיה זו הועלתה כפורום בינלאומיים ונרונה תירד בבג"ץ בישראל. ה"מוקד" מטפל באינטגרציות כבעיה, שהחמירה במיוחד עם תום מלחמת המפרץ, כשרבבות פלשתינאים גורשו ממדינות המפרץ, נאסרה עליהם הישיבה בירדן והם ביקשו להתאחד עם בני משפחותיהם החיים בגדה ובעזה.

"בשנתיים וחצי האחרונות, בלחץ פניות רבות לבג"ץ מצד ארגונים שונים, לרבות האגודה לזכויות האזרח, התחייבו השלטונות להסדרים חתומים בכתב, הקרויים על ידנו 'הסכמי בג"ץ', ובהם הקריטריונים והנהלים לאיחוד משפחות, לרבות משפחות חצויות", אומרת מנהלת "המוקד". "כ-29 במאסר השנה העביר לנו עוזר הפרקליט הצבאי הראשי לדין בינלאומי, אל"מ אחו בן ארי, מכתב מפורט של כל הקריטריונים והנהלים לאיחוד משפחות. אפשר לומר שבעניין זה הגענו להישגים גדולים, אך למרבה הצער, אלו נותרו לרוב על הנייר. מדובר כמאות פניות המגיעות אלינו. השלטונות אינם מקימים הלכה למעשה הסכימים ואינם פועלים לפי פרמטרים שהם היו שותפים לקביעתם. נוצר מצב אכסורדי: אנחנו מתקשים לממש זכויות מוכרות. צוות ה"מוקד" טוען גם, כי תושבי השטח

זוים נתקלים בקשיים גדולים בבקשם רשיון לביקור בן משפחה המתגורר בחו"ל. חברת הצוות, רותם אריאלי, מביאה לדוגמה את המקרה של בנות משפחת אל-מצרי. שוכרייה אל-מצרי, תושבת ירושלים המזרחית, פנתה בחודש יוני למשרד הפנים בירושלים בבקשה לרשיון ביקור לאחותה המתגוררת בירדן, כדי שזו תבקר את אחותה, תושבת רמאללה, שהיתה חולה סופנית. פעם אחר פעם סירבו פקדי משרד הפנים לקבל את בקשתה. הם טענו שממילא תיתקל שוכרייה אל-מצרי בסירוב, ואם תתעקש להגיש את בקשתה, תחויב להפקיד ערבות של 5,000 שקלים.

בצר לה ביקשה סיוע מ"המוקד". ב-14 ביולי פנתה העמותה לראש מרור מיעוטים במשרד הפנים, שלמה מתניה, וביקשה את התערבותו. אך מאחר שזה התממה בתשובתו, פנה ה"מוקד" לסגן ראש מינהל אוכלוסין במערב ירושלים וגולל לפניו את הפרשה. גם הוא לא מיהר להשיב. ב-9 בארץ גוסס מתה האחות החולה, ושוכרייה אל-מצרי רי וה"מוקד" פתחו באמצעים לאפשר לאחות מירדן להשתתף לפחות בהלוויה. "גם במצב זה המשיכו פקדי משרד הפנים כשיטת הסחבת והטרטורים", אומרת אריאלי. "ב-11 באוגוסט נאלצתי ללוות את שוכרייה למשרד הפנים, ורק אז הנפיק לה את הרשיון הדרוש לביקור האחות מירדן, אך זו לא הספיקה להשתתף בהלוויה".

העמותה מסייעת גם לפונים שבני משפחתם נעצרו והם אינם יודעים מה עלה בגורלם. זה ארבע שנים בקירוב, בעקבות פנייה לבג"ץ, יש ל"מוקד" נגישות לשלוש רשויות - שירות בתי הסוהר, המשטרה והצבא - הבודקות בשבילו מחשב היכן כלוא עציר מסוים. השנה, מציינים ב"מוקד", נרשמה עלייה במספר הפניות לאיתור עצורים. אשר לתלונותיהם של תושבים פלשתיניים על אלימות נגרם מצד מתנחלים -

קרשטיין טוענת כי "גם אחרי הטבח אנחנו ב'מוקד' ממשיכים לקבל מן תשובות שנאמר בהן: העבריינים לא מבחינה סטטיסטית איננו רואים שו כטיפול המשטרה לפני הטבח בחברון, לפני הצהרותיו של שר המשטחה ואחריהן, לפני מסקנות ועדת המשפטית, שהיו אמורות להביא כטיפול, ואחריהן".

לפני חורשים אחרים העביר למאיר גלבוץ, ממפקדת מחוז שי יהודה) במשטרת ישראל, דיווחים אלימות מצד מתנחלים נגד פלשטיינים אחרים הטבח בחברון ולא טו אוי. "עד היום לא קיבלנו שום אומרת קרשטיין, לדבריו דובר מחוז הוקם המחוז החדש הוא מפקח על חקירות, לרבות זירוז הליכי החקירה כיום המשפטיים. "לא תהיה פנייה אחת להתייחסות", הוא מבטיח.

ואולם, באפריל התלוננו שלוש משפחות סכרי חנאני על התנכלות מתנחלים מאיתמר, המונעים מהם על אדמותיהם ולעבדן. במכתב התי לו בני המשפחה, כי בשעה שהיו ע תיהם הגיעה למקום כבוצה גדולה מתנחלים, הנשים שבה יידו עליה והגברים חיפו עליהן ברובים. בעקו רוע - שבמהלכו הגיעו לשם גם אנשי רה וגבו עדויות - אין בני משפחה מעזים לשוב ולעלות על אדמותיו בעקבות פנייה ל"מוקד", התקבו נת המשטרה בשכם התשובה, שהט כטחת תושבים בגדה המערב באחריות צה"ל, ולכן מומלץ לפני באמצעות המינהל האזרחי. בעקבות המשטרה פנה ה"מוקד" לשר הביטחון מחדש את הפרשה. בתשובתה בחד כתבה מנהלת לשכת שר הביטחון, ות שעניינן קרקעות על המתלונני למשטרה בנפת שומרון. במלים אחר

ק יריו, שבינתיים אין לו תוצאו